

Vleermuisonderzoek

Sportvelden aan de Overstek in Kamerik

Rapportnummer: 20161367/rap01
Status rapport: versie 1
Datum rapport: 5 oktober 2017

Auteur: M. (Marlien) de Voogd
Projectleider: P.I. (Pim) Godschalk
Kwaliteitscontrole: P.I. (Pim) Godschalk

Opdrachtgever: Gemeente Woerden
t.a.v. de heer Van Asselt
Postbus 45
3440 AA WOERDEN

Dit rapport is digitaal gegenereerd en derhalve niet voorzien van een handtekening. De inhoud van de rapportage is aantoonbaar gecontroleerd en vrijgegeven.

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	1
1.1 Aanleiding	1
1.2 Doel	1
2 HUIDIGE EN TOEKOMSTIGE SITUATIE	2
2.1 Huidige situatie	2
2.2 Werkzaamheden en toekomstige situatie	3
3 METHODE VLEERMUISONDERZOEK	4
3.1 Data	4
3.2 Methode	4
4 RESULTATEN	6
4.1 Waarnemingen	6
4.2 Waarnemingen uit extra rondes	7
4.3 Overige waarnemingen	7
4.4 Conclusies	8
5 EFFECTANALYSE EN MITIGERENDE MAATREGELEN	9
5.1 Vliegroutes	9
5.2 Foerageergebieden	10
5.3 Verblijven buiten het plangebied	10
5.4 Ontheffingsaanvraag	10

Bijlage 1: Ecologische quickscan GroenTeam

Bijlage 2: Nieuwe situatie school

Bijlage 3: Nieuwe situatie sportvelden

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

Gemeente Woerden heeft het voornemen om een nieuw schoolgebouw te bouwen, dat deels op het terrein van de huidige sportvelden aan de Overstek in Kamerik komt te staan. Vanwege de bouw wordt de indeling van de sportvelden gewijzigd. Hiertoe worden de bestaande groenstroken verwijderd, waardoor mogelijk effecten optreden op beschermde soorten flora en fauna.

In een reeds uitgevoerde ecologische quickscan (Groenteam, d.d. 17 november 2016, bijlage 1) is geconcludeerd dat de aanwezige groenstroken kunnen dienen als vliegroute voor vleermuizen. Tevens worden in de groenstroken algemene broedvogels verwacht en kunnen de watergangen geschikt zijn voor de zwaar beschermde soort platte schijfhoren.

Door de voorgenomen verwijdering van de groenstroken kunnen vliegroutes van vleermuizen worden aangetast, waardoor verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming worden overtreden. Vliegroutes kunnen, indien zij essentieel zijn voor de lokale populatie, vallen onder 'vaste verblijfplaatsen' in de wet. In de quickscan is daarom aanbevolen om nader onderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van vleermuizen.

1.2 Doel

Het doel van het nader onderzoek is om inzicht te krijgen in de functie van de te verwijderen groenstroken in het plangebied als vliegroute voor vleermuizen.

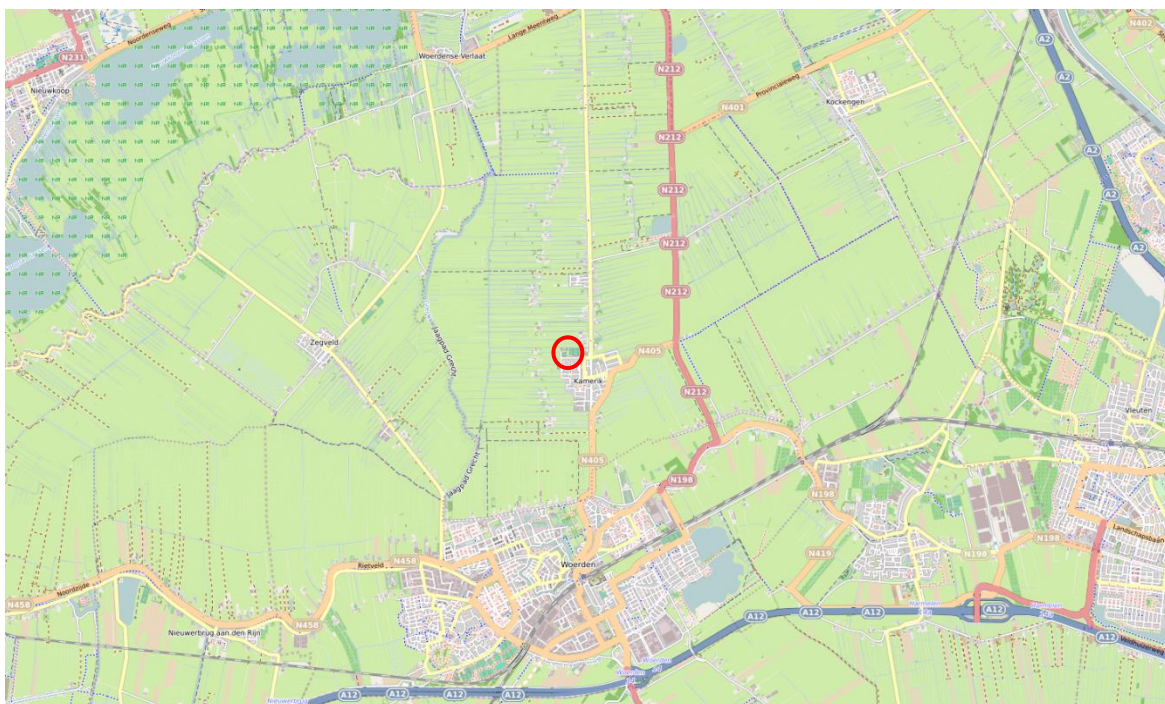
Vleermuissoorten gebruiken lijnvormige elementen als bomenlanen, singels en groenstroken als route om tussen verblijf (kraam-, zomer- en/of paarverblijf) en voedselgebied(en) te vliegen. Wanneer onderbrekingen in vliegroutes te groot worden (bijvoorbeeld door de kap van bomen of groenstroken) kunnen vleermuizen deze elementen niet meer gebruiken en kan de lokale populatie vleermuizen hier negatieve effecten van ondervinden als de dieren hierdoor minder voedsel kunnen vinden.

Aangezien er geen werkzaamheden aan de watergangen worden uitgevoerd (zie paragraaf 2.2) is een nader onderzoek naar platte schijfhoren niet nodig. Tijdens de werkzaamheden zijn maatregelen ten aanzien van broedvogels van toepassing; deze worden niet in deze onderzoeksrapportage meegenomen.

2 HUIDIGE EN TOEKOMSTIGE SITUATIE

2.1 Huidige situatie

Het plangebied omvat de groenstroken rondom de sportvelden aan de Overstek in Kamerik. De sportvelden zijn aan alle vier zijden omzoomd met een groenstrook, die bestaat uit bomen en/of struikgewas.

Figuur 2-1. Globale ligging plangebied (bron: Open Streetmap).

Figuur 2-2. Ligging plangebied (bron: Bing Maps).

Het sportcomplex zelf bestaat uit voetbalvelden (grootste deel), korfbalvelden en tennisvelden (westelijk deel). Met name het westelijke deel heeft verlichting op hoge masten. Aan de noordkant grenst het plangebied aan een brede watergang, waarachter het veenweidegebied begint. Aan de zuidkant grenst het plangebied aan een watergang en de weg Overstek met daaraan grenzend de bebouwde kom van Kamerik. Aan de oostkant ligt een sporthal met bijbehorende parkeerplaats met daarnaast de lintbebouwing langs de Mijzijde. Aan de westkant ligt een kleine parkeerplaats met daarachter weilanden en de toegang tot een boerderij.

Figuur 2-3. Indruk van het plangebied. Van linksboven met de klok mee: de noordelijke groenzone, gezien vanaf de noordzijde; de oostelijke groenstrook, gezien vanaf de parkeerplaats, de groenstrook langs de zuidkant – Overstek en de westelijke groenstrook bij de parkeerplaats van de korfbalvereniging (bron foto's: Google Maps, behalve de foto linksboven).

Voor meer foto's van het plangebied verwijzen we u naar de foto's in de quickscan (bijlage 1).

2.2 Werkzaamheden en toekomstige situatie

De gemeente is voornemens om op het oostelijk deel van het plangebied een nieuwe school te bouwen, inclusief omliggend speelterrein en fietsenstalling. Daartoe wordt de oostelijke groenstrook gekapt. Volgens de eerste plannen wordt de school noord-zuid in de lengte gebouwd en wordt er rondom de school een groen speelterrein gebouwd. Zie bijlage 2.

Om ruimte voor de school te creëren, verschuiven de locaties van de voetbalvelden en worden deze meer westelijk opnieuw aangelegd. Volgens de meest recente plannen vervalt één voetbalveld en worden de overige twee velden naar het westen verschoven ten opzichte van de ligging nu. Het meest westelijke veld (veld 1) komt daarbij iets noordelijker te liggen dan nu het geval is, waardoor de eerste meter van de noordelijke groenstrook op die plek wordt gekapt. Alleen het wedstrijdveld (veld 2) wordt voorzien van verlichting (200 lux op maaiveld). Zie bijlage 3.

3 METHODE VLEERMUISONDERZOEK

3.1 Data

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd aan de hand van het landelijk vastgestelde protocol voor vleermuisonderzoek (versie 2017). Dit is een door de Gegevens Autoriteit Natuur (GAN) en het Netwerk Groene Bureaus (NGB) goedgekeurde methodiek. ATKB is als lid aangesloten bij het NGB. Het vleermuisprotocol geeft aan dat meerdere onderzoeksrondes nodig zijn om de verschillende functies van het gebied voor vleermuizen in kaart te brengen. De bezoekeronden moeten worden uitgevoerd in de vleermuisactieve periode tussen april en oktober.

In tabel 3-1 zijn de onderzoeksrondes weergegeven.

Voor het vaststellen van vliegroutes zijn, conform offerte, twee onderzoeksrondes uitgevoerd in de periode mei - juli 2017. Daarnaast zijn tijdens twee onderzoeksrondes van een ander, dichtbij gelegen project ook data verzameld voor enkel de noordelijke watergang van dit project (zie paragraaf 3.2 voor uitleg). Deze zijn in de tabel aangegeven met een *.

Tabel 3-1. Weerdata en overige gegevens van de vleermuisonderzoeken.

Datum	Tijd	Zon op/ onder	Weersomstandigheden	Onderzoek gericht op
18 mei 2017	21:30 – 23:30	21:34	17°C, O4, bewolkt, droog (bui rond 22:00)	Vliegroutes
22 mei 2017	22:15 – 00:30	21:39	18°C, NO1, half bewolkt, droog	Vliegroute noordzijde*
18 juli 2017	21:45 – 0:15	21:52	21°C, O2, helder, droog	Vliegroutes
21 augustus 2017	23:00 – 01:00	20:52	12°C, O1, deels bewolkt, droog	Vliegroute noordzijde*

De onderzoeksinspanning is in eerste instantie (vanuit de offerte) gericht op mogelijke vliegroutes van gewone dwergvleermuis en laatvlieger.

Er is voldaan aan de verplichte onderzoeksinspanning door twee bezoeken uit te voeren in de periode 15 april – 1 oktober met een tussenperiode van minimaal 8 weken (optimaal, protocol 2017). Tevens is voldaan aan de eis dat één van deze inventarisaties in de kraamperiode van de soorten moet plaatsvinden, namelijk 15 mei – 15 juli.

Door deze strategie wordt ook voldaan aan de verplichte onderzoeksinspanning van de soorten die in de omgeving blijken voor te komen, namelijk gewone grootvleermuis en watervleermuis (identieke periodes en tijden). Doordat er ook aanvullende gegevens zijn verzameld tijdens andere inventarisaties, wordt ook voldaan aan de verplichte onderzoeksinspanning voor meervleermuis (tussenperiode van 6 weken).

3.2 Methode

Volledige inventarisaties

Conform de offerte zijn twee inventarisatie op 18 mei en 18 juli uitgevoerd. Deze twee rondes veldwerk zijn door drie personen uitgevoerd vanwege de grootte van het plangebied, in combinatie met een Batcorder. De Batcorder is een apparaat dat automatisch vleermuisgeluiden opneemt, zodat deze later kunnen worden geanalyseerd.

Tijdens de inventarisaties stellen de veldwerkers met behulp van een batdetector van het type Pettersson D240x en zichtwaarnemingen vliegroutes (en foerageergebieden) van vleermuizen vast. Een batdetector zet de voor mensen onhoorbare geluiden van vleermuizen om in hoorbare geluiden. Aan de hand van frequentie en ritme van de geluiden is het mogelijk om de vleermuissoorten te onderscheiden.

Tijdens de eerste inventarisatie stond de Batcorder opgesteld aan de buitenkant van de oostelijke groenstrook. Iedere persoon onderzocht een zijde (groenstrook) op gebruik als vliegroute. Tijdens de tweede inventarisatie lag de Batcorder op de stuw in de noordelijke watergang en verzamelde zo

gegevens van zowel de oostelijke als de noordelijke groenstrook. Een persoon richtte zich op de oostelijke groenstrook, een ander de zuidelijke groenstrook en de derde persoon de noordelijke groenstrook inclusief de binnenranden van de groenstroken. Deze laatste personen verzamelden allemaal (maar onafhankelijk van elkaar) gegevens over de oostelijke groenstrook.

Lastig in het veld te determineren geluiden zijn met behulp van een opnameapparaat (Edirol R-09HR) opgenomen. Vleermuisgeluiden van de groep *Myotis* zijn meestal lastiger in het veld te herkennen. Deze geluiden en de opnames van de Batcorder zijn achteraf op kantoor met behulp van de programma's Batsound en/of BcAnalyze 2.0 geanalyseerd en soorten zijn hierbij op naam gebracht.

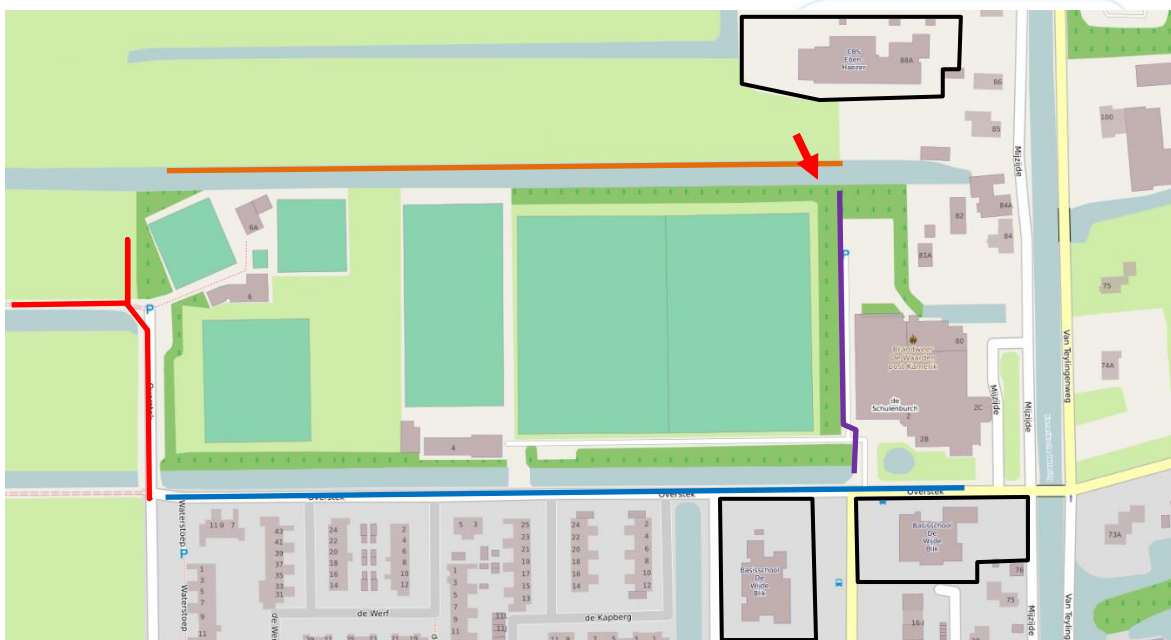
Overige inventarisaties

In de periode april – oktober 2017 heeft ATKB ook een nader vleermuisonderzoek uitgevoerd bij drie basisscholen in Kamerik. Voorafgaand aan 2 van deze vleermuisonderzoeken hebben wij de Batcorder geplaatst op de stuw in de noordelijke watergang. Deze locatie is gekozen omdat uit de eerste (volledige) inventarisatie is vastgesteld dat deze watergang als vliegroute door meervleermuizen werd gebruikt.

De Batcorder hebben wij tijdens deze inventarisaties data laten verzamelen bij de noordelijke watergang, zonder dat wij verder op deze dagen specifiek onderzoek hebben gedaan naar het mogelijke gebruik van vliegroutes bij andere groenstroken van het sportveld (deze inventarisaties waren immers gericht op de scholen). De Batcorder is na afloop van de inventarisaties weer opgehaald.

Tijdens de inventarisaties bij de scholen zijn terloopse waarnemingen buiten het terrein van de scholen die verband houden met het mogelijk gebruik van de vliegroutes genoteerd.

Aangezien deze Batcorder-gegevens en waarnemingen ook relevante data hebben opgeleverd voor dit onderzoek zijn deze gegevens meegenomen in dit onderzoeksrapport.

Figuur 3-1. Aanduidingen onderzoekslocaties binnen plangebied. Rood = westelijke groenzone, blauw = zuidelijke groenzone, paars = oostelijke groenzone, oranje = noordelijke groenzone. Rode pijl = stuw. De drie scholen van het andere onderzoek zijn zwart omrand aangegeven. (bron: Open Streetmap).

4 RESULTATEN

4.1 Waarnemingen

Veldbezoek 1 – 18 mei 2017

Aan de buitenkant van de noordelijke groenzone, langs de watergang, zijn meerdere (5-8) meervleermuizen gehoord en waargenomen, die de watergang gebruiken als foerageergebied en als vliegroute. De dieren die zijn waargenomen volgen de watergang richting het westen (deze leidt richting Nieuwkoopse Plassen, een bekend foerageergebied voor meervleermuizen). Ook gewone dwergvleermuizen (5-10) gebruiken de luwte boven de watergang als foerageergebied en vliegroute.

Langs de binnenkant van de oostelijke groenzone, aan de kant van de sportvelden, hebben we meerdere laatvliegers en gewone dwergvleermuizen op vliegroute waargenomen. De Batcorder lag tijdens deze inventarisatie aan de buitenzijde van de oostelijke groenzone; uit de analyse blijkt dat gewone dwergvleermuizen, ruige dwergvleermuizen en laatvliegers gebruik maken van deze route als vliegroute en foerageergebied.

De westelijke groenzone werd op deze avond niet zozeer gebruikt als vliegroute, maar voornamelijk als foerageergebied door de soorten laatvlieger, gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en gewone grootoorvleermuis. Ook zijn hier enkele vleermuizen uit de familie *Myotis* gehoord; deze konden helaas niet tot op soort worden herleid.

Langs de zuidelijke groenzone zijn slechts enkele foeragerende gewone dwergvleermuizen aangetroffen.

Verspreid over de inventarisatie hebben we ook enkele overvliegende rosse vleermuizen gehoord en gezien.

Buiten plangebied

Langs de laan die vanaf de westelijke groenzone naar de boerderij (Overstek 8) loopt zijn veel gewone dwergvleermuizen en gewone grootoorvleermuizen op vliegroute aangetroffen. De vleermuizen gebruiken de route vanaf de boerderij richting het oosten (richting het dorp). Voor de boerderij hebben we op een beschut weiland circa 15 tot 40 jagende gewone dwergvleermuizen horen jagen. Zeer waarschijnlijk hebben zowel de gewone dwergvleermuizen als de gewone grootoorvleermuizen een (kraam)kolonie in de boerderij (gezien de vliegrichting, de tijd van het jaar en de aantallen waargenomen dieren).

Veldbezoek 2 – 18 juli 2017

De Batcorder is deze inventarisatie opgesteld op de stuw in de watergang, aan de buitenzijde van de noordelijke groenzone. Uit analyse van de opgenomen geluiden blijkt dat de watergang tussen 23:06 en 23:35 door 3 meervleermuizen werd gebruikt als vliegroute. Ook jagen hier verspreid over de avond enkele gewone dwergvleermuizen en ruige dwergvleermuizen en een enkele gewone grootoorvleermuis.

Aan de binnenzijde van de sportvelden (de noordoostelijke hoek) hebben wij relatief grote aantallen laatvliegers (10-15) en gewone dwergvleermuizen (5-8) waargenomen, die dit gebied gebruiken als foerageergebied. Deze vleermuizen jagen langs de binnenzijde van de bomenrijen, waar het windluw is.

Deze laatvliegers en gewone dwergvleermuizen gebruiken de Overstek (vanaf het zuiden, uit het dorp) als vliegroute om bij dit foerageergebied te komen, waarbij ze globaal de entree van het voetbalveld gebruiken als ingang. We hebben echter ook meerdere vleermuizen gezien die 'diffuus' (zonder duidelijke vliegroute) vanuit het zuiden naar de sportvelden vliegen, waarbij ze de groenstrook willekeurig oversteken.

De westelijke groenzone wordt gebruikt als foerageergebied voor gewone dwergvleermuizen, ruige dwergvleermuizen en gewone grootoorvleermuizen.

De watergang langs de zuidelijke groenzone wordt door weinig gewone dwergvleermuizen gebruikt om te foerageren.

Verspreid over de inventarisatie hebben we ook enkele overvliegende rosse vleermuizen gehoord en gezien.

Buiten plangebied

Ook in deze inventarisatie werd de laan vanaf de westelijke groenzone naar de boerderij op Overstek 8 gebruikt als vliegroute en foerageergebied door gewone dwergvleermuizen, ruige dwergvleermuizen en gewone grootoorvleermuizen vanaf de boerderij richting het dorp. Op het beschutte weiland voor de boerderij jaagden weer grote aantallen gewone dwergvleermuizen (circa 20-30 dieren).

4.2 Waarnemingen uit extra rondes

Batcorder 22 mei 2017

Op 22 mei hebben we voorafgaand aan een inventarisatie in de buurt de Batcorder op de stuw geplaatst. Uit analyses van deze opnames blijkt dat er tussen 22:19 en 23:30 (de gehele inventarisatietijd) meerdere meervleermuizen bij de stuw foerageren en de watergang vervolgens gebruiken als vliegroute. Uit enkele duidelijke opnames blijkt dat de dieren de watergang richting het westen volgen.

Verder heeft de Batcorder veel opnames van gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis gemaakt. De meeste van deze opnames betreft foeragerende dieren; de rosse vleermuizen vliegen over.

Tijdens deze inventarisatie is visueel vastgesteld dat de Overstek door gewone dwergvleermuis en laatvlieger als vliegroute richting de sportvelden wordt gebruikt. Een groot aantal dieren vliegt aan het einde van de Overstek richting noordoost, enkele vliegen richting de binnenkant van de sportvelden. Langs de westelijke groenzone zijn weer enkele jagende gewone dwergvleermuizen en gewone grootoorvleermuizen waargenomen.

Inventarisatie 30 mei 2017

Tijdens deze inventarisatie in de nabijheid van de sportvelden is vastgesteld dat de oostelijke binnenzijde van de sportvelden wordt gebruikt als foerageergebied door enkele gewone dwergvleermuizen. Tevens is waargenomen dat langs de laan vanaf de westelijke groenzone naar de boerderij aan de Overstek 8 grote aantallen gewone dwergvleermuizen jaagden, evenals op het beschutte weiland vlak voor de boerderij.

Batcorder 21 augustus 2017

Op 21 augustus hebben we voorafgaand aan een inventarisatie in de buurt de Batcorder op de stuw geplaatst. Uit analyses blijkt dat deze avond geen meervleermuizen zijn opgenomen. Mogelijk zijn de dieren (waarschijnlijk mannetjes, zie verder par. 4.4) al richting de winterverblijven getrokken.

De watergang werd wel gebruikt als foerageergebied en vliegroute van gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger. Ook is er één opname gemaakt van een langsvliegende gewone grootoorvleermuis.

Tijdens de inventarisatie hebben we waargenomen dat de binnenzijde van de sportvelden (met name de oostzijde) wordt gebruikt als foerageergebied door enkele gewone dwergvleermuizen.

4.3 Overige waarnemingen

Tijdens alle inventarisaties (ook die van het project in de nabijheid van de sportvelden) hebben wij grote aantallen roepende rugstreeppadden gehoord in de weilanden ten noorden van het plangebied.

4.4 Conclusies

Vliegroutes

Uit het onderzoek blijkt dat de watergang aan de buitenkant van de noordelijke groenzone in de vroege zomer wordt gebruikt als vliegroute door kleine aantallen meervleermuizen. Gewone dwergvleermuizen, ruige dwergvleermuizen, laatvliegers en enkele gewone grootoorvleermuizen gebruiken deze vliegroute het hele seizoen.

Dat het gaat om kleine aantallen meervleermuizen komt overeen met het literatuuronderzoek^{1,2} en de schriftelijke mededeling van mevrouw A.J. Haarsma dat tot 2004 een kraamkolonie van circa 180 meervleermuizen in Kamerik aanwezig was. Deze panden zijn echter ongeschikt gemaakt, waarna de kraamkolonie is verdwenen. Bekend is ook dat er een kleine mannengroep in Kamerik is achtergebleven (deze leven apart van de kraamkolonies die bestaan uit vrouwtjes en jongen). Mevrouw Haarsma gaf ook aan welke vliegroutes de meervleermuizen toentertijd gebruikten richting hun foerageergebieden (waaronder de Nieuwkoopse Plassen). Het gebruik van de watergang langs het plangebied was nog niet eerder vastgesteld. Dat wij kleine aantallen tijdens een deel van de inventarisatie hebben vastgesteld klopt met het beeld dat de overgebleven groep meervleermuizen ook (of voornamelijk?) andere watergangen gebruikt.

De oostzijde wordt zowel aan de binnen- als buitenzijde gebruikt als vliegroute van gewone dwergvleermuizen, ruige dwergvleermuizen, laatvliegers. Deze dieren komen voornamelijk vanuit het dorp en vliegen richting de noordelijke watergang.

De buitenkant van de westzijde is niet zozeer in gebruik als vliegroute, maar wel als zodanig van groot belang voor de vleermuizen die (hoogstwaarschijnlijk) hun verblijf hebben in de boerderij aan Overstek 8. De westelijke buitenzijde is, samen met de laan naar de boerderij de enige route die de vleermuizen kunnen gebruiken om vanaf hun verblijf naar andere foerageergebieden en/of andere verblijven te vliegen. Het omringend gebied rond de boerderij bestaat uit open grasland zonder enige beschutting.

Foerageergebieden

Alle zijden van het plangebied worden gebruikt als foerageergebied door de soorten gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en gewone grootoorvleermuis.

De noordoostelijke hoek aan de binnenzijde en de noordelijke buitenzijde zijn daarbij van groter belang als foerageergebied dan de overige zijden.

Verblijfplaatsen

Het doel van het onderzoek was niet om verblijfplaatsen in het plangebied te vinden, en het plangebied is ook niet geschikt voor verblijfplaatsen (de groenzones bestaan uit jonge bomen, opschot en struiken). Uit het onderzoek is ook gebleken dat er geen verblijfplaatsen binnen het plangebied aanwezig zijn.

Buiten plangebied

Uit het onderzoek mogen we wel concluderen dat er een groot verblijf (zeer waarschijnlijk een kraamkolonie) van gewone dwergvleermuis in de boerderij van Overstek 8 aanwezig is. In een van de gebouwen van de boerderij is mogelijk ook een verblijf van gewone grootoorvleermuis aanwezig. Uit de inventarisaties blijkt verder dat ergens in Kamerik ook een groot verblijf van laatvlieger aanwezig moet zijn, evenals een verblijf van meervleermuizen.

Andere soorten

Het veenweidegebied ten noorden van het plangebied is een belangrijke voortplantingsplek voor rugstreeppadden.

¹ Resultaten meervleermuis simultaantelling Zuid-Hollandse kolonies 2002. Vlen-nieuwbrief 2012, Gerben Achterkmap en Anne-Jifke Haarsma

² Haarsma, A-J. (2011). De meervleermuis in Nederland. Rapport nr 2011.40. Zoogdiervereniging Nijmegen.

5 EFFECTANALYSE EN MITIGERENDE MAATREGELEN

5.1 Vliegroutes

Bij de bouw van de school en de daarbij behorende verlegging van de sportvelden wordt de oostelijke groenzone verwijderd maar blijven de overige groenzones behouden. Door het verschuiven van de sportvelden wordt van een klein deel van de noordelijke groenzone versmald. Alleen het wedstrijdveld (veld 2) wordt voorzien van verlichting (200 lux op maaiveld).

Noordelijke groenstrook

De vliegroute aan de buitenzijde van de noordelijke groenstrook kan mogelijk negatief beïnvloed worden door de werkzaamheden doordat de groenstrook op één locatie wordt versmald. Zeker meervleermuis en gewone grootoorvleermuis is gevoelig voor verlichting op vliegroutes. De overige soorten die hiervan gebruik maken zijn minder gevoelig voor verlichting. Voor het behoud van de vliegroute dienen mitigerende maatregelen genomen te worden:

- de verlichting wordt zo dicht mogelijk tegen veld 2 geplaatst;
- de verlichting die langs de noordelijke groenstrook wordt geplaatst, dient zo weinig mogelijk uitstraling naar de zij- en achterkant te veroorzaken. Dit dient gerealiseerd te worden door
 - LED-verlichting te gebruiken;
 - De verlichting te richten op de sportvelden;
 - de armaturen aan de zij- en achterkant af te schermen;
- lichtuitstraling te voorkomen door bij het versmalde deel een niet-lichtdoorlatende constructie (bijvoorbeeld van doek, of een reclamebord) te plaatsen.

Oostelijke groenstrook

Het belangrijkste element van de vliegroute aan de oostzijde, de oostelijke groenstrook, wordt verwijderd. Het gebouw ten oosten van de sportvelden (Schulenburg) blijft echter staan, zodat tijdens de werkzaamheden wel een lijnvormig element behouden blijft. Om de vliegroute tijdens de werkzaamheden in stand te houden, dienen de volgende mitigerende maatregelen genomen te worden:

- Tussen het werkterrein en de Schulenburg blijft minimaal 1 meter ongebruikt;
- Het terrein tussen de Schulenburg en het werkterrein blijft in de nachtelijke uren (vanaf 19:00 tot 07:00 tussen april en november) onverlicht.

Nadat de school gereed is, wordt de vliegroute hersteld (en iets verlegd naar het westen) door de aanleg van een groene zone tussen de school en de sportvelden. De oorspronkelijke vliegroute tussen de school en Schulenburg kan worden behouden door

- De lichtbronnen bij de Kiss&Ride-zone niet te laten branden in de nachtelijke uren;
- Indien hier 's nachts wel lichtbronnen moeten branden, deze zodanig plaatsen en richten dat
 - het licht uitsluitend op de straat valt, en
 - er een donkere zone boven of naast de lichtbronnen behouden blijft;
- Indien er lichtbronnen aan of bij de school komen, dan geldt dat deze
 - 's nachts niet branden, danwel
 - zodanig worden geplaatst dat ze zo weinig mogelijk uitstraling geven naar de vliegroutes aan weerszijden van de school.

Compensatieplan

Om goed te kunnen beoordelen of de te nemen mitigerende maatregelen zodanig worden uitgevoerd dat negatieve effecten op de vliegroutes daadwerkelijk worden voorkomen, adviseren wij deze gedetailleerd uit te werken in een tekening inclusief (compensatie-)plan, die de gemeente en de ecooloog in samenwerking opstellen.

5.2 Foerageergebieden

Bij de bouw van de school en de daarbij behorende verlegging van de sportvelden wordt de oostelijke groenzone verwijderd maar blijven de overige groenzones behouden. Door het verschuiven van de sportvelden wordt van een klein deel van de noordelijke groenzone versmald. Alleen het wedstrijdveld (veld 2) wordt voorzien van verlichting (200 lux op maaiveld).

Noordelijke groenstrook

De noordelijke groenstrook wordt tevens gebruikt als foerageergebied. Door het versmallen van de noordelijke groenstrook kan het foerageergebied negatief worden beïnvloed door een mogelijke toename van verlichting. Indien de maatregelen, die genoemd zijn onder paragraaf 5.1, worden genomen, verwachten wij dat de watergang gebruikt blijft worden door de vleermuizen.

Het versmallen heeft geen significant effect op het voedselaanbod (insecten) omdat het alle vegetatie aan de waterkant behouden blijft. Er blijft dusdanig veel groen behouden dat ook het effect op windluwte, wat het gebruik als foerageergebied sterk stimuleert, behouden blijft.

Oostelijke groenstrook

De oostelijke groenstrook wordt verwijderd, zodat het foerageergebied hier in ieder geval tijdelijk verdwijnt. Omdat de overige groenstroken intact blijven, is het de verwachting dat een soortgelijk foerageergebied ontstaat, na voltooiing van de bouw van de school en de aanleg van de groenzone rondom de school ontstaat.

In de tussentijd is het foeragegebied beperkt beschikbaar; de sportvelden zijn dan nog intact, alleen de oostelijke groenstrook is gerooid en een deel van het terrein is werkterrein (bouwterrein van de school). Omdat er binnen Kamerik nog meer foerageergebied (ook luwe plekken) aanwezig is, is het de verwachting dat gewone dwergvleermuizen en laatvliegers tijdens deze werkperiode voldoende alternatief foerageergebied tot hun beschikking hebben.

Westelijke en zuidelijke groenstrook

De westelijke en zuidelijke groenstroken blijven intact. De foerageerfunctie van deze groenzones wordt niet negatief beïnvloed door de werkzaamheden. De veranderingen binnen het plangebied hebben geen effect op de lichtsituatie langs de westelijke en zuidelijke buitenzijdes (waar gevoerageerd wordt).

5.3 Verblijven buiten het plangebied

De westelijke groenzone blijft intact en de werkzaamheden hebben geen invloed op deze groenzone gezien de afstand. Hierdoor blijft de functie van de westelijke kant van het plangebied als verbindingroute voor de gewone dwergvleermuizen en gewone grootoorvleermuizen tussen de verblijfplaatsen aan de Overstek 8 en het overige leefgebied in het dorp Kamerik intact.

5.4 Ontheffingsaanvraag

Indien de mitigerende maatregelen zoals genoemd in paragrafen 5.1 en 5.2 worden uitgevoerd, verwachten wij dat alle mogelijke negatieve effecten van de voorgenomen werkzaamheden kunnen worden voorkomen. In dat geval hoeft er voor de werkzaamheden geen ontheffing op de Wet natuurbescherming aangevraagd te worden.

Om er zeker van te zijn dat de te treffen mitigerende maatregelen afdoende zijn, adviseren wij hiertoe een compensatieplan op te stellen. Het is daarvoor belangrijk om gedurende het ontwerpproces regelmatig contact te hebben tussen gemeente en ecooloog, om veranderingen in het ontwerp bij te sturen, zodat negatieve effecten op de vleermuizen voorkomen worden.

BIJLAGE 1

QUICK SCAN NATUURWETGEVING Sportpark Kamerik te Woerden

Moordrecht, 17 november 2016
in opdracht van de Gemeente Woerden

Natuuronderzoek in het kader van de natuurwetgeving t.b.v. herindeling van het sportterrein

foto voorpagina:

Voor gewaarmerkte rapportage,
contact opnemen met GroenTeam

onderzoek en rapportage onder verantwoordelijkheid van
ing. Jan Oosterbaan

INHOUDSOPGAVE

pagina

1 INLEIDING	
1.1 Situering en ingreep	4
1.2 Natuurtoets als instrument.....	5
1.3 Onderzoeksplan	9
2 BRONNENONDERZOEK SOORTEN	
2.1 Vaatplanten	11
2.2 Zoogdieren	11
2.3 Broedvogels.....	12
2.4 Amfibieën en reptielen	13
2.5 Vissen.....	13
2.6 Ongewervelde soorten.....	14
2.7 Conclusies uit beschikbare gegevens	14
3 LOCATIEONDERZOEK	
3.1 Context vigerende regelgeving gebiedsbescherming	15
3.2 Verkenning werkgebied en habitatbevindingen	15
4 SAMENVATTENDE CONCLUSIES	19
GERAADPLEEGDE LITERATUUR	20
GEBRUIKTE TERMEN EN AFKORTINGEN	21

Voorgenomen ingreep

Omdat in het voorterrein, buiten de werkgrens van dit onderzoek, een nieuw scholen-complex wordt gebouwd dient het resterende sportcomplex een herindeling te ondergaan. Daarbij zal de aanwezige bebouwing worden gehandhaafd, doch zullen wel houtopstanden bij zijn betrokken.

Dit vergt derhalve natuuronderzoek naar mogelijke bedreiging of verstoring van zwaarder beschermde soorten flora en fauna door de werkzaamheden.

Regelgeving en wettelijk belang

Thans, in 2016, is nog de Flora- en faunawet (Ffw, zie ook lijst gebruikte termen en afkortingen) van toepassing, evenals de Natuurbeschermingswet (Nbw).

Echter vanaf januari 2017 worden deze beide wetten, samen met de Boswet, vervangen voor de Wet natuurbescherming (Wnb).

Voor de daarin optredende verschillen zie 'beschermde soorten en ontheffingsnoodzaak' (blz.6-7).

De wettelijke belangen zoals (onder meer uit de Habitatrichtlijn en uit de Vogelrichtlijn) geïmplementeerd in de Ffw, zullen ook in de nieuwe Wnb hun richtinggevende functie blijven vervullen. De ingreep betreft in beginsel een '*ruimtelijke inrichting of ontwikkeling*'. Slechts wanneer soorten van de Habitatrichtlijn of de Vogelrichtlijn bedreigd lijken te worden is het noodzakelijk nader te onderzoeken welk belang zoals genoemd in de habitatrichtlijn c.q. de Vogelrichtlijn, eveneens van toepassing kan worden geacht.

Waar soorten van de Vogelrichtlijn dan wel van de Habitatrichtlijn in het geding kunnen zijn, is het bij eventuele aanvraag van ontheffing cruciaal welk wettelijke belang uit de Vogel- en/of Habitatrichtlijn als ontheffingsvoorwaarde van toepassing kan zijn.

In beginsel wordt onder het belang '*ruimtelijke inrichting of ontwikkeling*' geen ontheffing voor vogelrichtlijn- of habitatrichtlijnsoorten afgegeven, behalve indien de ecologische functionaliteit van de soort niet wordt aangetast, zoals RvON (indertijd nog Dienst Regelingen) zelf in haar uitleg heeft aangegeven.

1.2 Natuurtoets als instrument

Doel en strekking natuuronderzoek

Deze rapportage omvat naast een bureaustudie met daarin een toetsing aan de regelgeving met betrekking tot soort- en gebiedsbescherming (zie 'wettelijke kaders') en een habitatbeoordeling, tevens nader veldonderzoek naar zwaarder beschermde soorten.

Het onderzoek heeft tot doel inzicht te geven in de volgende vragen:

- Is er kans op noodzaak tot ontheffing van verbodsbepalingen van de (Ffw of) Wnb?
- Is er naar verwachting een vergunning op grond van gebiedsbescherming nodig (Natura 2000 en/of het NNN) ?
- Is er nader veldonderzoek nodig en voor welke soorten planten en/of dieren ?
- Welke zijn de mogelijke consequenties vanuit de Wnb en het NNN ?

Dit onderzoek vormt de aantoonbare bewijslast op naleving van die wetgeving (zie blz.9 'wettelijke onderzoekverplichting').

Hiermee wordt onderbouwd met welke beschermde soorten rekening moet worden gehouden, of van welke soorten effecten kunnen worden *uitgesloten* omdat ze er niet worden verwacht, er niet zijn aangetroffen dan wel omdat de planingreep geen natuurschade aan die soorten met zich meebrengt.

Het uitsluiten van gebruik door (of schade aan) de betreffende soorten '*op voorhand*' vergt een gedegen, controleerbare onderbouwing.

Wettelijke kaders

De regelgeving met betrekking tot natuur kent twee typen bescherming: 'soortbescherming' (Ffw/ Wnb) en 'gebiedsbescherming' (Nbw/ Wnb en NNN).

Soortbescherming is gericht op individuele soorten flora en fauna, waartoe in de Ffw toetsingscategorieën zijn onderscheiden. In de nieuwe Wnb zal deze onderscheiding bestaan uit 'soorten van de Vogelrichtlijn' (Wnb § 3.1), 'soorten van de Habitatrichtlijn' (Wnb § 3.2) en 'andere (beschermde) soorten' (Wnb § 3.3).

Gebiedsbescherming is gericht op de specifieke habitat waartoe speciale begrensde gebieden zijn aangewezen. Dit omvat t/m 2016 Nbw-gebieden en gebieden die vallen onder regelgeving vanuit provinciaal natuurbeleid, waaronder het NNN (EHS). Vanaf 2017 betreft dat de regelgeving van de Wnb, het hoofdstuk Natura 2000-gebieden, terwijl daarnaast (vergelijkbaar met de huidige situatie) ook de provinciale regelgeving met betrekking tot het Natuurnetwerk Nederland van kracht blijft.

De regels van soort- en gebiedsbescherming sluiten elkaar niet uit, doch vullen elkaar aan. Toetsing aan gebiedsbescherming vindt uitsluitend plaats indien beschermde gebieden in het geding zijn, terwijl toetsing aan de soortbescherming *altijd* vereist is, zowel binnen als buiten beschermde gebieden.

Soortbescherming

De natuurwetgeving is in eerste lijn gericht op soortbescherming, dat wil zeggen bescherming van afzonderlijke soorten planten en dieren *'in welke situatie dan ook'*.

Omdat deze wet *alle* soorten planten en dieren omvat, óók in Natura 2000-gebieden, wordt bij natuuronderzoek primair aangehaakt op de soortbescherming.

Deze biedt bescherming aan planten en dieren tegen zogeheten 'natuurschade'.

Binnen het beschermingskader wordt onderscheid gemaakt tussen:

- het type ingreep ('bestendig beheer' of 'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting')
- een aantal 'wettelijke belangen'
- verschillende categorieën planten en dieren (Tabel 1 t/m 3 Ffw, dan wel de 3 categorieën uit de Wet Natuurbescherming: Wnb § 3.1, § 3.2 en § 3.3).

Met betrekking tot het doel van de voorgenomen ingreep wordt in relatie tot de 'categorie soorten' onderscheid gemaakt tussen verschillende 'wettelijke belangen' (zowel Ffw als Wnb).

Beschermde soorten en ontheffingsnoodzaak

Onder het regiem van de Ffw waren beschermde soorten planten en dieren onderverdeeld in de verschillende Tabellen 1, 2 en 3 AMvB, waarbij soorten van tabel 1 AMvB vielen onder een algemene landelijke vrijstelling, met inachtneming van de wettelijke zorgplicht. De soorten van 'Tabel 2 en Tabel 3 AMvB' vormden de 'juridisch zwaarder beschermde soorten', met weer een nadere onderverdeling met betrekking tot de Habitatrichtlijn.

Met betrekking tot de Vogelrichtlijn waren bij de Ffw 5 categorieën onderscheiden met het 'zwaarder beschermingsregiem' voor 'jaarrond beschermde nesten' met een aangewezen lijst van soorten.

Onder het regiem van de Wnb wordt, zoals eerder aangegeven, onderscheid gemaakt in 'soorten van de Vogelrichtlijn', 'soorten van de Habitatrichtlijn' en 'andere (beschermde) soorten'. Bij de laatste categorie wordt verwezen naar de Bijlage onderdelen A en B (soortlijsten).

In deze lijst 'zwaarder beschermde soorten' komt zodanig wijziging dat thans een aantal vissen buiten de bescherming vallen, te weten Kleine modderkruiper, Bittervoorn, Rivierdonderpad, Rivierprik en Meerval.

De beschermingslijsten met betrekking tot vaatplanten en dagvlinders zijn ten opzichte van de oorspronkelijke Tabel 2, ingrijpend gewijzigd terwijl een lijst van 8 libellensoorten is toegevoegd.

Provinciale vrijstelling voor ruimtelijke ingrepen

Eventuele vrijstelling met betrekking tot 'andere soorten' kan onder de nieuwe wetgeving plaatsvinden bij verordening door Provinciale Staten. Daartoe ligt thans (juli 2016) een voordracht aan Provinciale Staten van Zuid-Holland ter inzage.

In de voordracht is een lijst van zoogdieren en amfibieën opgenomen waarvoor een provinciale vrijstelling geldt. Deze wijkt in zoverre van de oorspronkelijke tabel 1 af dat thans Egel, Bunzing, Wezel en Hermelijn daarin niet meer zijn opgenomen: *indien op een werklocatie mogelijk aanwezig, vergen deze vanaf 2017 nader veldonderzoek en eventueel aanvraag van een ontheffing*, voor zover deze voordracht gehandhaafd zal blijven.

Voorts is over de nieuwe lijsten van 'andere beschermde soorten' met betrekking tot vaatplanten, dagvlinders en libellen in de voorgedragen provinciale verordening nog geen uitspraak gedaan, zodat deze vooralsnog moeten worden beschouwd als niet-vrijgesteld (dus ontheffingsplichtig).

Ontheffingsnoodzaak

Ontheffing van verboden handelingen in de Wnb zal in ieder geval vereist blijven bij effecten op de soortgroepen van de Vogelrichtlijn en van de Habitatrichtlijn waarbij evenals bij de Ffw, wettelijke belangen een rol spelen.

Van de 'andere (beschermde) soorten' zoals opgenomen in de Bijlage bij art. 3.10 van de Wnb is thans bekend dat daaraan (vooralsnog) door de Provincie Zuid-Holland worden toegevoegd:

- Egel, Bunzing, Hermelijn, Wezel (bij provinciale verordening);
- (vooralsnog) lijsten vaatplanten, dagvlinders en libellen (bij provinciale verordening).

Anderzijds zijn van de 'andere (beschermde) soorten' uit art. 3.10 Wnb die thans buiten de bescherming vallen:

- een vijftal vissoorten;
- een reeks vaatplanten en dagvlinders uit tabellen 2 en 3/ Bijlage 1 AMvB.

Gedragcode

Er wordt voorts van uitgegaan dat, vergelijkbaar met de situatie tot 1 januari 2017, ook daarna de regels met betrekking tot gedragscodes van toepassing blijven.

Aandacht vergt daarbij dat de nuancering tussen Tabel 2 en 3 in de Ffw ten behoeve van het onderscheid 'bestendig beheer' en 'ruimtelijke ontwikkeling' wat tot nu toe een belangrijke basis voor de gedragscodes vormt, onder het regiem van de Wnb vervalt.

Ontheffing en ecologische functionaliteit

* Onder de condities dat er mitigerende maatregelen (kunnen) worden genomen waarmee kan worden gegarandeerd dat de ecologische functionaliteit *binnen* het werkgebied op geen énkél moment achteruitgaat, óók niet tijdelijk, is er géén ontheffing nodig.

* Echter indien de bedoelde ecologische functionaliteit als gevolg van de ingreep níét met mitigatie kan worden gegarandeerd doch uitsluitend met compensatie, is voor de uitvoering daarvan eerst ontheffing vereist.

Daartoe dient voor soorten uit de Vogelrichtlijn of de Habitatrichtlijn te worden voldaan aan specifieke wettelijke belangen.

Het achterwege blijven van effecten op de ecologische functionaliteit vergt afdoende onderbouwing, waarbij wordt aangegeven welke mitigerende maatregelen daarbij worden toegepast voor welke soorten.

Wettelijke zorgplicht en verstoring of bedreiging van individuele planten of dieren

Naast de specifieke regelgeving ten aanzien van juridisch zwaarder beschermde soorten bestaat de algemene zorgplicht voor alle dieren, dus ook voor *alle onbeschermde* soorten (Fw art. 2, Wnb art. 3.10).

Daartussen bestaat enige nuance:

- * Met betrekking tot juridisch zwaarder beschermde soorten dient absoluut te worden voorkómen dat individuen van betreffende soorten worden bedreigd (zie LNV 2005 en DR 2009).
- * Voor beschermde soorten die vallen onder de landelijke (Fw) of provinciale (Wnb) vrijstelling en onbeschermde soorten ligt dat iets minder strikt: men dient bij uitvoering van ingrepen zodanige maatregelen te nemen dat verstoring of bedreiging van individuele dieren ‘zo veel als redelijkerwijs verwacht mag worden’, wordt voorkomen (LNV 2005).

Gebiedsbescherming

Natura 2000

De regelgeving met betrekking tot speciale beschermingszones in het kader van de Vogel- of Habitatrichtlijn (resp. REG 1979 en REG 1992/1997), te weten met betrekking tot Natura 2000-gebieden, wordt in de Wnb op een met de voormalige Nbw vergelijkbare wijze gecontinueerd in hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming.

Werkzaamheden binnen een Natura 2000-gebied welke effecten kunnen hebben op ‘aangewezen’ soorten vergen aanvraag van een vergunning.

Echter ook voor gebieden ‘buiten’ een Natura 2000-gebied die een aanwijsbare ecologische functie voor de ‘aangewezen soorten’ uit dat Natura 2000-gebied hebben, kan onder sommige condities een vergunning vereist zijn (‘externe werking’, Nbw art.16 lid 4 / Wnb art. 2.7 & 2.8).

Bovendien is sinds 1 juli 2015 met betrekking tot effecten op Natura 2000-gebieden vanuit de omgeving, de Programmatiese Aanpak Stikstof (PAS) in werking getreden.

Indien vanwege een ingreep de grenswaarde van 1 mol stikstof per hectare per jaar in het Natura 2000-gebied door een ingreep in de omgeving zal worden overschreden, is voor die ingreep een vergunning nodig: onder deze grenswaarde geldt een vrijstelling van de vergunningplicht.

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen EHS)

Dit betreft eveneens bescherming van natuurwaarden binnen begrensde gebieden.

Hiervoor hebben Rijk en Provincie samen spelregels ontwikkeld welke zijn vervat in de provinciale regelgeving. Hierbij is een ‘nee-tenzij’ beleid van toepassing, terwijl afhankelijk van de provinciale regelgeving daarop eveneens een ‘externe werking’ van toepassing kan zijn (o.a. Noord-Brabant).

Werkzaamheden binnen het NNN (en deels ook gebieden met ‘externe werking’) vergen een provinciale vergunning, waarbij compensatie van eventueel verstoorde natuurwaarden wordt vereist.

De actuele en potentiële waarden van het NNN zijn vastgesteld in de natuurdoelen voor dat gebied. De basis daarvoor ligt in de provinciale structuurvisie en de betreffende 'Provinciale Ruimtelijke Verordening'.

Wettelijke onderzoeksverplichting

De Ffw/ Wnb en het provinciaal natuurbeleid verplichten om bij ruimtelijke ingrepen de in een werkgebied mogelijk betrokken plant- en diersoorten en de effecten daarop, nader te onderzoeken. Dit om eventueel te verwachten natuurschade aan soorten te beoordelen en om dit te toetsen aan de beschermingsregels.

Waar negatieve effecten op zwaarder beschermde soorten kunnen worden verwacht, vergt dit ook veldinventarisaties. Indien dergelijke soorten ook inderdaad door de werkzaamheden worden bedreigd of verstoord, vergt dat aanvraag van een ontheffing wat wordt beoordeeld door het daartoe bevoegde gezag.

1.3 Onderzoeksplan

Met het onderzoek wordt stapsgewijs ingezoomd op de situatie en vastgesteld welke juridisch zwaarder beschermde soorten of verstoring daarvan, kunnen worden uitgesloten dan wel nadere veldinventarisatie vergen.

Werkstap 1, analyse bestaande gegevens

Als eerste wordt de situatie getoetst aan indicaties van de NDFF, aan de verspreiding van soorten op basis van reeds bekende biogeografische informatie uit verspreidingsatlassen, aan overige literatuur en andere beschikbare onderzoeken. Die informatie is veelal niet compleet.

Op basis hiervan wordt vastgesteld welke juridisch zwaarder beschermde soorten mogelijk in dit gebied verwacht zouden kunnen worden, onafhankelijk van de aanwezige habitat, en welke juridisch zwaarder beschermde soorten op voorhand al kunnen worden uitgesloten.

Werkstap 2, toetsing aan gebiedsbescherming

Dit omvat regelgeving in het kader van de Nbw/ Wnb en van provinciaal gebiedenbeleid (Natura 2000 en NNN), waarbij wordt beoordeeld of er wellicht ook andere natuurregelgeving in het geding kan zijn.

Werkstap 3, habitatbeoordeling

Naar aanleiding van het bovenstaande wordt een beoordeling gemaakt van de terreinkenmerken, de biotoop, de lokale habitat en van de ecologische betekenis van het effectieve werkgebied.

In de conclusie wordt op basis van de nader beschreven habitat, vastgesteld welke zwaarder beschermde soorten (Ffw/ Wnb) en eventuele 'aangewezen soorten' (Nbw/ Wnb) thans eveneens zonder nadere veldinventarisatie kunnen worden uitgesloten.

Tot zover betreft dit onderzoek een 'Quick Scan' (bureaustudie).

Werkstap 4, eindconclusie en advies

De rapportage wordt afgerond met een puntsgewijze samenvatting van conclusies en consequenties, met een eventuele toetsing van consequenties, de haalbaarheid van het plan, het advies welke soorten nadere veldinventarisatie vergen dan wel in hoeverre natuurschade op voorhand met mitigatie kan worden voorkomen.

Nota bene: Met betrekking tot 'uitsluitingen' wordt in de rapportage aandacht geschonken aan *alle* mogelijke soortgroepen van (beschermde) organismen. Voor sommige

soortgroepen is dat niet méér dan slechts het aangeven waarom daarvan *géén* beschermde soorten op de locatie worden verwacht, dan wel waarom sommige soorten *niet* worden bedreigd of verstoord.

Leeswijzer

In de rapportage wordt de volgorde van de hierboven aangegeven onderzoeks- en onderbouwingsstappen aangehouden. Waar het voor de betreffende onderbouwing nodig is om informatieve kaders te schetsen, is dat in dit hoofdstuk beknopt aangegeven (zie blz. 4 t/m 10). Daarmee ontstaat de volgende opzet van de rapportage:

- * In hoofdstuk 1 zijn de uitgangssituatie, het voornemen, de hoofdlijnen van de regelgeving, de aanpak van het onderzoek en de opzet van de rapportage aangegeven.
- * In Hoofdstuk 2 wordt op basis van beschikbare verspreidingsgegevens en recente gegevens uit de databank van de NDFF, de literatuurstudie met daaruit voortkomende conclusies uitgevoerd.
- * In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op vigerende gebiedsregelgeving (Nbw/ Wnb en NNN) en worden de bevindingen van de ecologische verkenning met habitatbeoordeling en van (eventuele) nadere inventarisaties beschreven.
- * In hoofdstuk 4 worden de voor de uitvoering relevante conclusies kort samengevat en wordt advies gegeven met betrekking tot mitigerende maatregelen. Voorts wordt advies gegeven met betrekking tot de gewenste nadere handelwijze.

De rapportage wordt beëindigd met lijsten van geraadpleegde literatuur en van gebruikte termen en afkortingen.

2 BRONNENONDERZOEK SOORTEN

Het onderzoek dat in dit hoofdstuk per soortgroep wordt weergegeven omvat de toetsing van de locatie aan bronnen met reeds bestaande inventarisatie- en verspreidingsgegevens.

Het is voornamelijk gericht op eventueel terreingebruik door juridisch zwaarder beschermde soorten (zie 'soortbescherming' blz. 6-7).

De gegevens waarop deze toetsing is gebaseerd, omvatten veelal een aanzienlijk groter gebied dan de onderzoekslocatie: naar aanleiding hiervan wordt in hoofdstuk 3 ingezoomd op de nader begrensde werklocatie. De gegevens uit de databank NDFF bieden weliswaar een goede indicatie doch zijn niet geheel compleet en vergen derhalve tenminste nog een aanvulling door een habitatbeoordeling op de locatie.

Op basis van het bronnenonderzoek en de habitatbeoordeling wordt vervolgens bepaald welke (zwaarder) beschermde soorten in het werkgebied wellicht kunnen worden verwacht en welke soorten aanvullende veldinventarisatie vergen om vast te stellen of ze alsnog van aanwezigheid kunnen worden uitgesloten, dan wel zullen moeten leiden tot aanvraag van ontheffing.

De eventuele *noodzaak* tot nadere inventarisatie wordt afgeleid uit de samenhang tussen beschikbare gegevens (dit hoofdstuk 2), de habitatbeoordeling van het te onderzoeken gebied (zie hoofdstuk 3) en de 'soort' ingreep (§ 1.1).

2.1 Vaatplanten

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (2016, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het plangebied één volgens de Ffw zwaarder beschermde plantensoort is geregistreerd: Rietorchis. Deze zal echter vanaf 1 januari 2017 niet meer beschermd zijn zodat deze ook geen nader onderzoek vergt.

Van de zwaarder beschermde vaatplanten zoals opgenomen in de Bijlage van de Wnb zijn in het plangebied geen soorten te verwachten (Floron 2011).

Conclusie

Zwaarder beschermde vaatplanten onder het regiem van de Wnb kunnen op voorhand worden uitgesloten.

2.2 Zoogdieren

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (2016, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 km van de planlocatie, 3 juridisch zwaarder beschermde zoogdieren zijn geregistreerd, alle vleermuissoorten. Op iets grotere afstand zijn nog meerdere vleermuissoorten geregistreerd. Vleermuizen hebben in hun dagelijkse leven een grote actieradius, waarmee met eventuele onderzoeksnoodzaak rekening moet worden gehouden.

Grondgebonden zoogdieren

De mogelijk aan te treffen grondgebonden soorten betreft uitsluitend 'andere soorten' (Wnb) waaronder géén soorten van tabel 2 uit de Ffw.

Vleermuizen

Vleermuisgebruik kan bestaan uit zowel paarverblijven als kraam-, zomer- en/of winterverblijven. Door sommige soorten worden tevens lineaire structuren (zoals houtsingels, bosranden, watergangen en dijken) gebruikt als geleiding voor vaste vliegroutes (met name van dwergvleermuizen, Laatvlieger, Meervleermuis en/of Watervleermuis).

De bovengenoemde soorten hebben hun verblijfplaatsen behalve in constructieruimten van gebouwen, ook in boomholten (zie ook Limpens 1997).

Van belang daarbij is dat de meeste vleermuissoorten steeds een 'netwerk' van vaste verblijfplaatsen gebruiken waartussen wordt gewisseld, waarbij het gehele netwerk strikt beschermd is.

Vleermuizen behoren tot de zwaarst beschermde categorie fauna (Ffw soorten van Tabel 3, Wnb soorten van de Habitatrichtlijn).

Met de eventuele kap van grotere bomen kunnen wellicht vleermuisverblijfplaatsen in het geding zijn.

Conclusie zoogdieren

*** Grondgebonden soorten:**

Er wordt voornamelijk uitgegaan van het landelijke vrijstellingsbeleid zoals geldt onder het regiem van de Ffw. In dat kader zijn er geen ontheffingsplichtige, grondgebonden soorten in het werkgebied te verwachten.

Algemeen voorkomende soorten vergen, voor zover ze op de werklocatie kunnen worden verwacht, mitigerende maatregelen in het kader van de wettelijke zorgplicht.

*** Vleermuizen:**

Eventuele grotere te kappen bomen vergen nadere veldinventarisatie op mogelijk gebruik als vaste verblijfplaats, terwijl lineaire houtsingels bij kap onderzoek vergen naar gebruik van vaste vliegroutes.

2.3 Broedvogels

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (2016, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 kilometer van het plangebied diverse vogels met een jaarrond beschermd nest zijn geregistreerd.

Jaarrond beschermde nesten

De bij het NDFF geregistreerde soorten met een jaarrond beschermd nest van de soorten die in bomen nestelen, betreffen onder meer enkele roofvogelsoorten (waaronder Buizerd, Boomvalk, Sperwer en Roek) en uilen (Ransuil).

Overige broedvogels

Veelal zijn er in elk soort terrein wel met houtopstanden en watergangen, wel broedende vogels te verwachten (zie ook Hustings 2002).

Broedende vogels mogen onder géén enkele conditie worden verstoord (zie DR 2009).

Onder die voorwaarden is echter voor de meeste broedvogelsoorten géén aanvullende veldinventarisatie vereist: dit is uitsluitend nodig op het moment dat werkzaamheden in het broedseizoen worden uitgevoerd.

Conclusie vogels

* Jaarrond beschermde nesten: grotere te kappen bomen vergen controle op aanwezige nesten, en indien aanwezig daarna controle op het gebruik van die nesten door de betreffende vogelsoorten.

- * Broedende vogels: met betrekking tot overige broedende vogels dienen werkzaamheden die versturend kunnen zijn (zoals de voorgenomen werkzaamheden), in beginsel *buiten* het broedseizoen plaats te vinden.
Potentieel versturende werkzaamheden tussen ca. begin maart en half augustus vergen kort daaraan voorafgaand veldinspectie op aanwezigheid van broedgevallen, naar aanleiding waarvan voorzorgsmaatregelen moeten worden getroffen (met werkzaamheden ontzien).

2.4 Amfibieën en reptielen

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (2016, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het plangebied één zwaardere beschermde soort te zijn geregistreerd.

Amfibieën

De registratie in de regio betreft Rugstreeppad (zie ook RAVON 55; Creemers 2009). Deze soort is voor zijn voortplanting gebonden aan ondiep, zonbeschenen en bij voorkeur visvrij open water, waaronder ook stagnerende regenwaterplassen (zie ook Musters 1992; Rijsewijk 2006; Spitsen van der sluis 2009). De soort is uitsluitend 's nachts actief en verschuilt zich overdag onder op het maaiveld liggende materialen (hout, steen), licht ingegraven in een open bodem of in holletjes van andere dieren, waarin en waaronder ook een verblijfplaats wordt gezocht voor winterverblijf.

Er kunnen ook andere, meer algemeen voorkomende amfibieën worden verwacht zoals Gewone pad, Bastaardkikker, Bruine kikker en Kleine watersalamander. Deze vergen toepassing van de wettelijke zorgplicht.

Reptielen

Er zijn binnen een straal van tenminste 5 km géén reptielen geregistreerd.

Conclusie amfibieën en reptielen

- * Amfibieën:
- Bij werkzaamheden aan de oevers van watergangen, vergt dat nadere inventarisatie van eventueel gebruik als voortplantingslocatie door Rugstreeppad, zo nodig met nadere veldinventarisatie.
- Algemeen voorkomende amfibiesoorten vergen toepassing van de zorgplicht.
- * Reptielen:
Deze kunnen op basis van verspreiding, op voorhand worden uitgesloten.

2.5 Vissen

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (2016, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het plangebied drie zwaardere beschermde soorten Ffw zijn geregistreerd, te weten Kleine modderkruiper, Bittervoorn en Meerval.
Dit betreft overigens soorten welke onder de soortbescherming van de Wnb, vanaf 1 januari 2017 niet meer beschermd zullen zijn.

Conclusie vissen

Voor zover de werkzaamheden géén oevers van watergangen betreffen, kan schade aan vissoorten worden uitgesloten. Mochten er wel werkzaamheden aan oevers moeten plaatsvinden, vergt dat toepassing van de wettelijke zorgplicht.

2.6 Ongewervelde soorten

Bij ongewervelde soorten moet men denken aan vlinders, libellen, sprinkhanen en 'overige ongewervelden' zoals mieren, kevers, weekdieren e.d. Onder deze groepen vallen eveneens beschermde soorten terwijl voor sommige soorten ook een ontheffingsplicht geldt. Juridisch zwaar beschermd zijn enkele soorten uit de groepen libellen, dagvlinders en 'overige ongewervelde soorten' (waaronder ook waterorganismen).

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (2016, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het plangebied géén zwaarder beschermde soorten zijn geregistreerd.

Dit sluit niet uit dat wellicht Platte schijfhoren, als soort waarvan het beschikbare onderzoek nog te gering is, er kan worden verwacht (zie Boesveld 2011).

Conclusie ongewervelden

- * Voor zover de werkzaamheden géén oevers van watergangen betreffen, kan eventuele bedreiging of verstoring van Platte schijfhoren (een slakje van de Habitatrichtlijn) worden uitgesloten.
- * Mochten er wél werkzaamheden aan oevers of de watergang moeten plaatsvinden, vergt dat nadere beoordeling van de habitatgeschiktheid voor het slakje (kan uitsluitend in de zomer vanaf mei) en eventueel nadere inventarisatie van genoemd slakje.

2.7 Conclusies uit beschikbare gegevens

Volgens de databank van NDFF en verspreidings- en/of onderzoeksgegevens kunnen in de regio, in een daarvoor eventueel geschikte habitat, mogelijk enkele juridisch zwaarder beschermde soorten worden verwacht welke met de voorgenomen werkzaamheden mogelijk kunnen worden bedreigd.

Dit vergt controle op habitatgeschiktheid en eventuele noodzaak tot veldonderzoek met betrekking tot:

- mogelijk vleermuisgebruik;
- aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten;
- habitatgeschiktheid voor Rugstreeppad;
- bij werkzaamheden aan watergangen, nadere beoordeling van de geschiktheid van de waterhabitat voor voortplanting van Rugstreeppad of Platte schijfhoren, zo nodig met nadere inventarisatie.

Overige zwaarder beschermde soorten kunnen voor gebruik van de planlocatie als leef- en/ of voortplantingsgebied, op voorhand worden uitgesloten.

3 LOCATIEONDERZOEK

3.1 Context vigerende regelgeving gebiedsbescherming

De werklocatie maakt géén deel uit van een beschermd natuurgebied. Het biedt ook geen aanknopingspunten voor de 'externe werking' met betrekking tot eventuele aangewezen soorten uit het Natura 2000-gebied.

De ingreep heeft verder ook geen significant effect op de stikstofuitstoot zodat de grenswaarde voor natura 2000-gebieden zoals geldend vanwege de PAS, niet aan de orde is. (zie blz.9).

Ook ligt het werkgebied buiten het Natuurnetwerk Nederland zodat ook deze regelgeving voor deze situatie niet relevant is.

3.2 Verkenning werkgebied en habitatbevindingen

De veldverkenning heeft plaatsgevonden op 11 november 2016.

Het werkgebied ligt aan de rand van de bebouwde kom van Kamerik. De sportvelden worden omringd door een houtsingel met daarin struwelen en bomen.

Met name de struwelen en bomen zijn beoordeeld op mogelijk gebruik door vogels met jaarrond beschermde nesten en door vleermuizen.

Foto 1, houtsingel oostzijde

De houtsingels vertonen op veel plekken oude takkenhopen, deels ook overgroeid met braam. Dit biedt geschikte schuilplaatsen voor zoogdieren als Egel, Bunzing en muizen. Dit vergt bij verwijdering of verstoring daarvan, toepassing van de wettelijke zorgplicht.

NOTA BENE: ten tijde van de rapportage is nog niet bekend welke zoogdiersoorten onder de nieuwe wet (Wnb) vanaf januari 2017, wellicht niet meer onder de vrijstelling zullen vallen en dan alsnog nader onderzoek zouden vergen !

Vleermuisgebruik

Vleermuisgebruik kan bestaan uit verblijfplaatsen in holten en schorsscheuren. Dat vergt boomstammen van voldoende formaat voor holten, of schorsscheuren van enig formaat. Voorts gebruiken vleermuizen houtsingels vaak als vaste vliegroute. Dit behoeft geen belemmering te zijn voor het uitdunnen of versmallen van de houtsingels, mits lineaire geleidingsstructuur blijft bestaan.

Gebruik als vliegroute is in de onderhavige situatie voor de houtsingels aan alle zijden niet op voorhand uit te sluiten.

De grootste boomstammen staan in de houtsingel langs de noordzijde (zie foto 2): de grootste bomen betreft met name essen.

In de overige houtsingels staan bomen met over het algemeen te dunnen stammen om mogelijkheden tot verblijfplaatsen te bieden.

De aanwezige bomen, ook in de houtsingel langs de noordzijde, zijn van een zodanig formaat (stamdikte) dat gebruik als kraamverblijf, waarvoor grotere holten nodig zijn, kan worden uitgesloten. Er resteren dan uitsluitend gebruiksmogelijkheden voor zomer-verblijf of paarverblijf, wat meestal om beperkte aantallen dieren gaat en waarvoor klein holtes al volstaan.

Foto 2, houtsingel langs de noordzijde

Foto 3, houtsingel langs de zuidzijde

Alle bomen met grotere stamdikte in de houtsingels zijn zorgvuldig gecontroleerd.

Er is in de noord-singel één boom met veel schorsscheuren aangetroffen, maar deze scheuren zijn zodanig dat gebruik door vleermuizen er niet wordt verwacht (zie foto 4). Voorts is in de zuid-singel één dode Es aangetroffen, waarin ook schorsscheuren aanwezig zijn, maar ook deze zijn nog te beperkt om er gebruik als verblijfplaats te verwachten.

Foto 4, schorsscheuren

Jaarrond beschermde nesten

De houtsingels aan alle zijden van de sportvelden zijn alle nauwkeurig gecontroleerd op aanwezigheid van nesten die mogelijk jaarrond beschermde zijn. Er is in de zuid-singel één eksternest aangetroffen (foto 5).

Foto 5, eksternest

Een dergelijk eksternest wordt soms ‘overgenomen’ door Ransuil, waarvan het nest jaar-rond beschermd is.

Daarom is rond de voet van de boom gespeurd naar eventuele uilenballen, welke zouden duiden op gebruik door Ransuil. Deze zijn echter niet aangetroffen, zodat Ransuil hier kan worden uitgesloten. Gebruik door Ekster heeft géén jaarrond bescherming, dus mag alleen niet worden verstoord tijdens het broedgebruik.

Dat geldt ook voor nesten van zangvogels, die elk jaar weer opnieuw in de houtsingel kunnen worden gevestigd.

Watergangen

De omringende watergangen zijn gecontroleerd op eventuele geschiktheid voor voortplanting van Rugstreeppad: de watergangen zijn alle daarvoor onggeschikt.

Conclusie

- 1) Gebruik van de houtsingels als vaste vliegroute door vleermuizen is niet uit te sluiten.
Nota bene: Indien de houtsingel plaatselijk over een lengte van méér dan 10 meter geheel zou worden verwijderd, zou dat verstoring van de vliegroute met zich mee kunnen brengen: *in dat geval is er voorafgaand aan het verwijderen, onderzoek nodig om dat gebruik te kunnen uitsluiten.*
- 2) Gebruik van bomen als verblijfplaats kan hier worden uitgesloten.
- 3) Gebruik van bomen voor jaarrond beschermd nesten kan eveneens worden uitgesloten.
- 4) De houtsingels bieden nestelgelegenheid voor algemene vogelsoorten, welke tijdens het nestelen niet mogen worden verstoord.
- 5) De houtsingels bieden veel schuilgelegenheid voor onder meer Egel en Bunzing, twee soorten waarvan nog niet bekend is welke beschermingsregiem vanaf januari 2017 van toepassing zal zijn (zie blz. 7 ‘Provinciale vrijstelling’).
- 6) Voortplanting van Rugstreeppad kan in deze omgeving worden uitgesloten.

4 SAMENVATTENDE CONCLUSIES

In samenhang tussen literatuuronderzoek, veldverkenning, habitatbeoordeling en de inventarisatiebevindingen kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

1) **Vigerende regelgeving gebiedsbescherming**

- * De planlocatie vormt géén onderdeel van een Natura 2000-gebied en valt naar verwachting niet onder de 'externe werking' natuurbescherming.
- * Met betrekking tot de PAS ten aanzien van N 2000-gebieden, is er met de ingreep geen toename van de stikstofuitstoot te verwachten (zie § 3.1).
- * Het plangebied vormt géén onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland (voorheen EHS) zodat ook deze regelgeving niet van toepassing is.

2) **Bevindingen m.b.t. broedvogels**

- a) Er zijn géén jaarrond beschermde nesten in de werkzone aangetroffen: deze kunnen voor effecten op voorhand worden uitgesloten.
- b) Wel kunnen in de broedperiode wellicht nesten van algemeen voorkomende vogels in bomen en struiken worden verwacht: deze nesten dienen tijdens het gebruiksseizoen te worden ontzien (zie § 2.3).

3) **Bevindingen m.b.t. vleermuisgebruik**

- a) Op basis van boominspectie kan vleermuisgebruik voor vaste verblijfplaatsen worden uitgesloten.
- b) Niet uitgesloten is mogelijk gebruik van de houtsingels als vaste vliegroute. Bij aantasting van de singels als doorlopende, lineaire structuur vergt dat eerst onderzoek om dergelijk gebruik uit te kunnen sluiten (zie verder punt 1 blz.18 onder 'Nota bene').

4) **Houtsingels als schuilplaats voor zoogdieren**

Afhankelijk van het besluit door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland in november 2016, zal bij verstoring van schuilmogelijkheden wellicht nog nader onderzoek naar gebruik door Egel of Bunzing dienen plaats te vinden (zie blz. 7 'Provinciale vrijstelling').

Dit zal wellicht in de loop van november bekend worden.

5) **Eventuele werkzaamheden aan (oeveren van) watergangen**

Indien deze alsnog moeten plaatsvinden, vergt dat beoordeling van de waterhabitat op geschiktheid voor Platte schijfhoren. Een dergelijke controle is uitsluitend in de zomer vanaf mei mogelijk. Bij aanwezigheid kan dat ontheffingsconsequenties hebben.

6) **Bevindingen m.b.t. overige fauna**

- a) Soortbescherming: in het kader van de Wnb kunnen, afgezien van de bovenstaande punten **2b**, **3b**, **4** en **5**, effecten op alle overige beschermde soorten op basis van verspreiding en habitatbeoordeling worden uitgesloten.
- b) Wettelijke zorgplicht: de ingreep kan wellicht effecten hebben op algemeen voorkomende dieren. Bedreiging van dergelijke soorten dient zo goed als mogelijk te worden vermeden, wat vooral bij graafwerkzaamheden oplettendheid tijdens uitvoering vereist.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Boesveld, A (2011), A. Gmeylig Meyling & R. de Bruyne, De Levende Natuur jg 112 nr. 3: Natuurbeheer, bescherming en biotoopeisen van drie bijzondere Nederlandse slakken.
- Bos/ F. (2006), M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff, De Vlinderstichting. De Dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming. Nederlandse Fauna 7, Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland.
- Broekhuizen/ Sim (2016), Kamiel Spoelstra, Johan B.M. Thissen, Kees J. Canters en Jan C. Buys (redactie): Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Uitgever Naturalis Biodiversity Center en EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden.
- Creemers (2009) Raymond.C.M. en Jeroen J.C.W. van Delft (Ravon)/ redactie: De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- DR 2009. Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen en aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. Brief van de Dienst Regelingen, ffw2009.corr.046 van 25 augustus 2009, Ministerie van LNV (thans EZ).
- Floron 2011. Nieuwe atlas van de Nederlandse Flora. Stichting Floron/ KNNV Zeist.
- Hustings/ Fred (2002) en Jan-Willem Vergeer. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Nederlandse Fauna 5. SOVON, Uitgeverij K.N.N.V. te Utrecht.
- Limpens/ H.J.G.A. (1997), K. Mostert en W. Bongers: Atlas van de Nederlandse Vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- LNv 2005 (Ministerie van), Regeling van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit: brochure 'Buiten aan het werk ? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten !' (n.a.v. AMvB art. 75 Ff-wet).
- Musters/ Kees (1992). De Rugstreeppad. Orgaan van de Stichting Duin, nr. 41, december 1992.
- NDFF (2016). Quickscanhulp, registratie in samenwerking tussen Het Natuurloket, Gegevensautoriteit Natuur en Regelink, 2015.
- RAVON 55 (2014) bijlage bij jaargang 16 (4), waarnemingenoverzicht 2013.
- Rijsewijk/ Arnold van (2006): Een Rugstreeppad in de Polder. Uitgave Ravon Friesland, druk Messerschmidt Grafische Diensten, Roosendaal.
- Spitzen-van der Sluis, Annemarieke (2009) & Arnold van Rijsewijk. Voortplantings-succes van de Rugstreeppad in een intensief gebruikt agrarisch landschap. Tijdschrift RAVON - 31, augustus 2009/ jg. 10 nr.4.

GEBRUIKTE TERMEN EN AFKORTINGEN

aangewezen soorten Natura 2000

soorten planten en/of dieren welke in een ministerieel besluit ten aanzien van een Natura 2000-gebied zijn aangewezen als specifiek met betrekking tot dat gebied te beschermen;

EHS Ecologische Hoofd Structuur, thans NNN (zie aldaar);

externe werking Natura 2000

de Nbw is ook buiten een als zodanig aangewezen gebied van kracht voor fauna-soorten die zijn aangewezen voor een Nbw-gebied doch ook daarbuiten significant gebruik maken van een nader vast te stellen, buiten het beschermde gebied gelegen gebied, zoals voor foerage, dagverblijf of hoogwatervluchtplaatsen (bijv. vogels) of voor overwintering (bijv. vleermuizen).

fauna

dierlijke organismen waaronder zoogdieren, vissen, vogels, amfibieën, reptielen, insecten en andere ongewervelden;

Ffw Flora- en faunawet welke onder meer de beschermingskaders met juridische verboden, verplichtingen, voorwaarden en toestemmingen biedt voor (het omgaan met) flora en fauna;

flora plantaardige organismen zoals houtgewassen, kruidachtige gewassen, grassen en waterplanten;

foerageren

naar voedsel zoeken, voedsel verzamelen;

habitat

typische woonomgeving van een bepaalde soort;

Habitatrichtlijn, HR-soorten

soorten planten of dieren welke zijn opgenomen in de verschillende Bijlagen van de Europese habitatrichtlijn:

Bijlage II: dier- en plantensoorten van communautair belang voor de instandhouding waarvan aanwijzing van speciale beschermingszones vereist is;

Bijlage IV: dier- en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd;

Bijlage V: soorten waarvoor bij de exploitatie (bijv. kikkerbiljetjes) een beheersplan vereist is (wat hier echter niet het geval is);

Nbw Natuurbeschermingswet: wordt per 1 januari 2017 vervangen door de Wnb/ Wet Natuurbescherming;

NDFF

Nationale Databank Flora en Fauna;

NNN Natuurnetwerk Nederland;

ongewervelde soorten

diersoorten zónder dan wel met een uitwendig skelet, zoals weekdieren, kevers, mieren en insecten;

onthefing (Ffw/ Wnb)

een in het kader van de soortbescherming aangegeven toestemming tot onder meer het verstoren of (per ongeluk, onvermijdelijk,) doden van beschermde dieren en/of vernietigen van beschermde planten en hun groeiplaats welke bescherming in de betreffende wet wordt geregeld;

PAS Programmatische Aanpak Stikstof;

RAVON

Reptielen, Amfibieën en Vissen Onderzoek Nederland;

RvON

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (voorheen Dienst Regelingen);

soortgroep

groep organismen van dezelfde klasse of ondersoort: vaatplanten, mossen, zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën, vissen, insecten (ondersoorten: vlinders, libellen enz.);

vaste verblijfplaatsen

zomer-, winter- of paarverblijfplaatsen, vaste migratie- en vliegroutes en cruciale foerageerplekken van vleermuizen; vaste voortplantingslocaties van amfibieën; vaste verblijfplaatsen van Kleine modderkruiper, e.d.; schuil- en broedplaatsen van vogels welke jaarlijks opnieuw als zodanig worden gebruikt;

verspreidingsgegevens/ -onderzoek

met steekproefonderzoek vastgestelde gebieden waar een bepaalde soort verwacht kan worden;

Vogelrichtlijn, VR-soorten

vogelsoorten die zijn opgenomen in de Europese Vogelrichtlijn; volgens het Europese recht wijzen de lidstaten beschermingszones aan om voor alle aangewezen soorten een voldoende gevarieerdheid van leefgebieden en een voldoende omvang ervan te beschermen om populaties van deze soorten in stand te kunnen houden;

vrijstelling

een in het kader van de soortbescherming geregelde toestemming tot onder meer het verstoren of (per ongeluk, onvermijdelijk,) doden van beschermde dieren en/of vernietigen van beschermde planten en hun groeiplaats welke bescherming in genoemde wet wordt geregeld, voor bepaalde categorieën werkzaamheden en onder voorwaarden;

wettelijk belang (Ffw/ Wnb)

in de Flora- en faunawet zijn een aantal in de wetgeving opgenomen, verschillende wettelijke belangen onderscheiden op basis waarvan het beschermingsregime mede wordt genuanceerd;

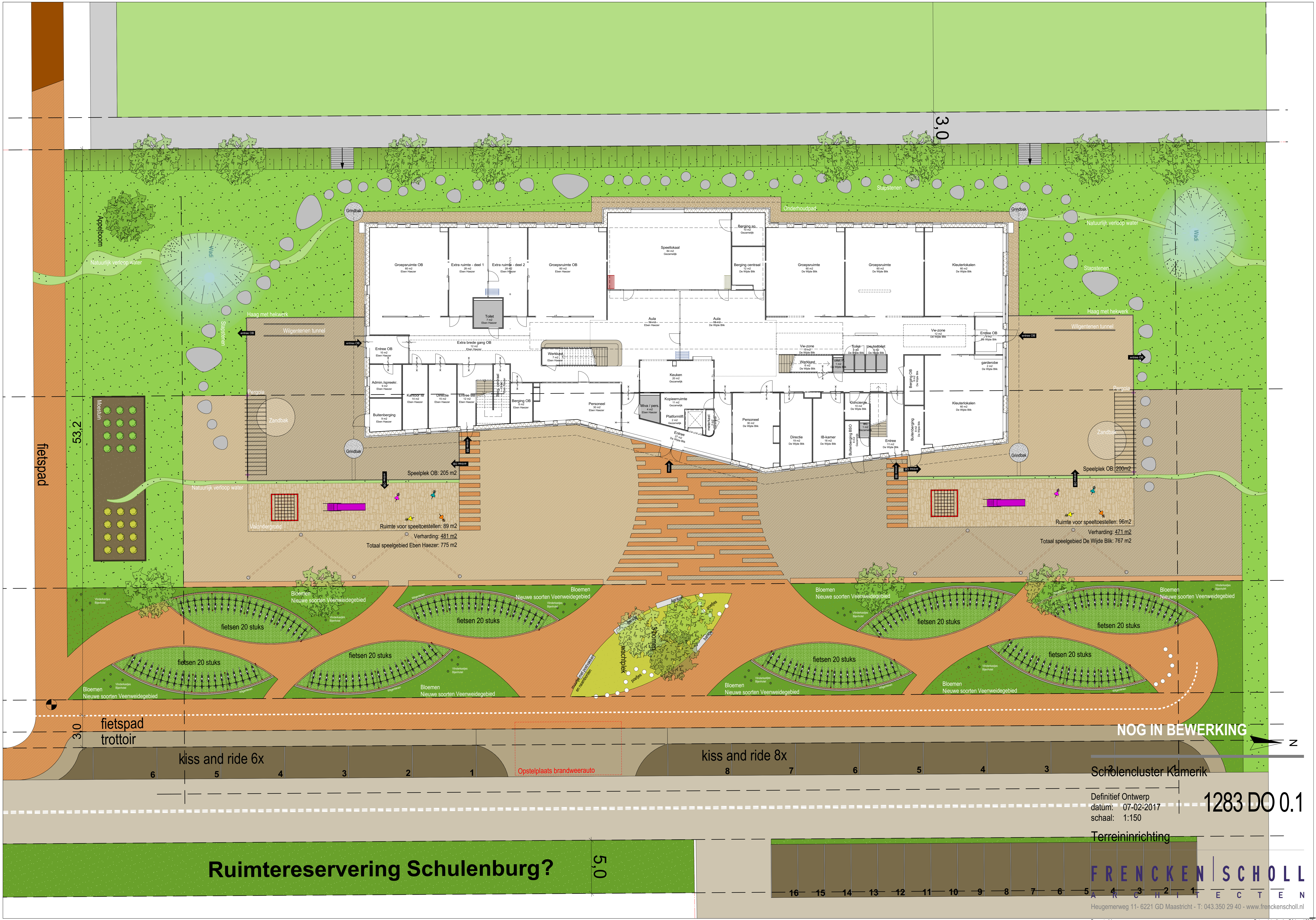
Wnb Wet Natuurbescherming welke vanaf 1 januari 2017 de beschermingskaders met juridische verboden, verplichtingen, voorwaarden en toestemmingen biedt voor (het omgaan met) flora en fauna;

zorgplicht

de in de wet vastgelegde plicht (art. 2) dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren (en dus niet alleen de beschermde) en hun leefomgeving. Dit is een algemene fatsoenseis die voor iedereen geldt. Overigens geldt de zorgplicht ook voor planten (LNV 2005);

BIJLAGE 2

NOG IN BEWERKING

Scholencluster Kamerik

Definitief Ontwerp
datum: 07-02-2017
schaal: 1:150

Terreininrichting

1283 DO 0.1

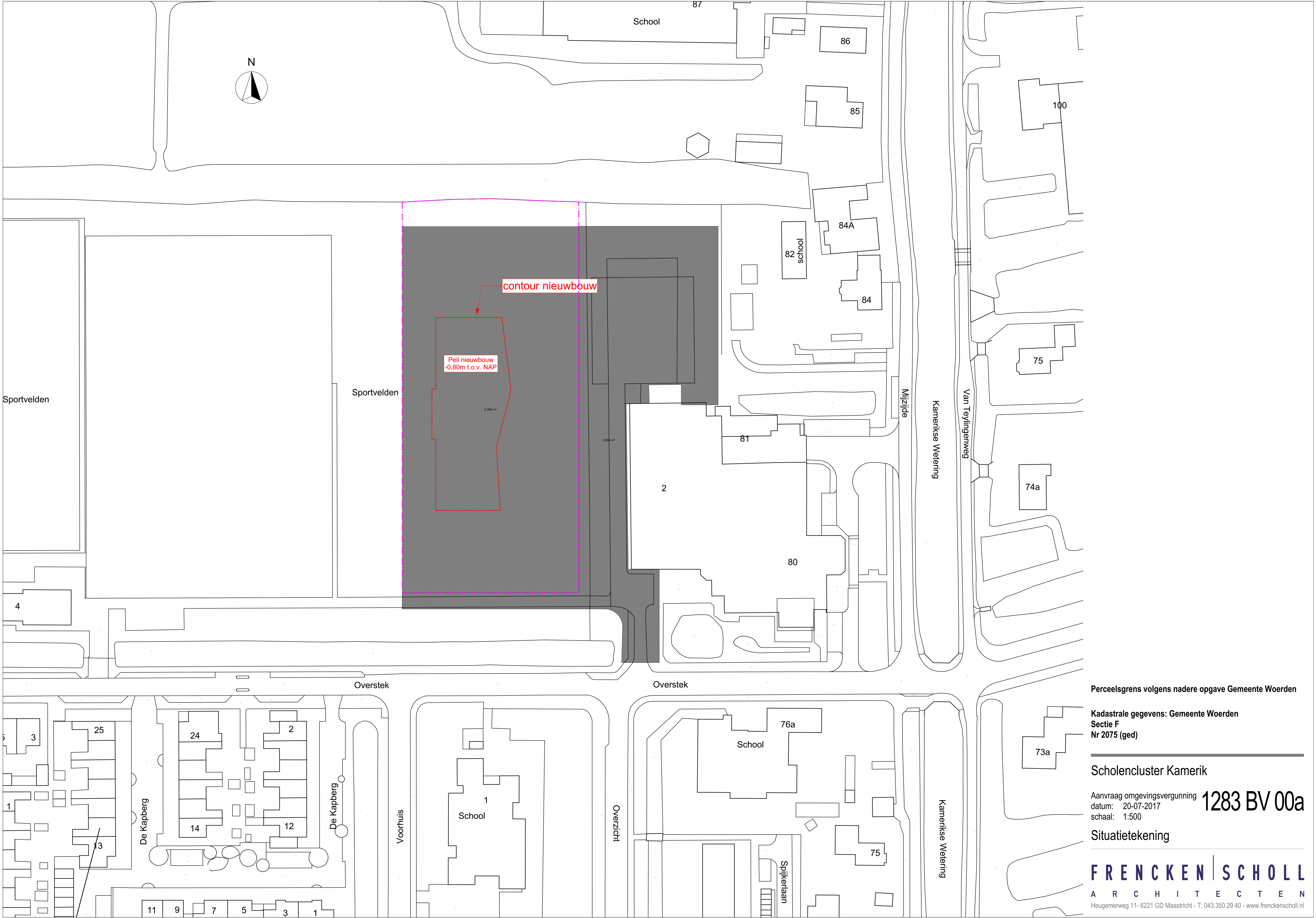
Ruimtereservering Schulenburg?

FRENCKEN | SCHOLL

Heugemerweg 11- 6221 GD Maastricht - T: 043.350 29 40 - www.frenckenscholl.nl

Formaat: A1

Datum plot: dinsdag 7 februari 2017

Perceelsgrens volgens nadere opgave Gemeente Woerden

Kadastrale gegevens: Gemeente Woerden
Sectie F
Nr 2075 (ged)

Scholencluster Kamerik

Aanvraag omgevingsvergunning
datum: 20-07-2017
schaal: 1:500

1283 BV 00a

Situatietekening

FRENCKEN | SCHOLL
ARCHITECTEN
Heugemerweg 11- 6221 GD Maastricht - T: 043.350 29 40 - www.frenckenscholl.nl

BIJLAGE 3

